

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูเรียนนันทน์ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญ 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี 2) สภาพสวนทุเรียนและการทำสวนทุเรียนของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี 3) ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูเรียนนันทน์ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 4) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูเรียนนันทน์ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรในการที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูเรียนนันทน์ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปี 2554 ประชากรทั้งหมดจำนวน 96 คน คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์และฟื้นฟูเรียนนันทน์ ไม่ต่ำกว่า 3 ปี และได้เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูเรียนนันทน์ฯ รวมทั้งปัจจุบันยังทำสวนทุเรียนอยู่

1.2.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดข้อมูลที่ต้องการในประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงกำหนดตัวแปรเหล่านั้นมาสร้างเป็นข้อคำถาม ประกอบด้วยคำถามชนิดปลายเปิดและปลายปิด แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพสวนทุเรียนและการทำสวนทุเรียนของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูเรียนนันทตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ตอนที่ 4 ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกร ต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูเรียนนันทตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล การดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูเรียนนันทฯ ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม – 31 มีนาคม 2556 จำนวน 96 คน

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) สภาพสังคม พบว่าเกษตรกรมากกว่าสองในสามเป็นเพศชาย ส่วนมากมีอายุ 51-60 ปี อายุเฉลี่ย 59.12 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพหลักพบว่า มากกว่าสองในสามเป็นเกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.71 คน จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงานในการทำสวนทุเรียนเฉลี่ย 1.78 คน เกษตรกรทุกรายมีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นของตนเองทั้งสิ้นเฉลี่ย 6.52 ไร่ต่อครัวเรือนและเป็นสมาชิกชมรมอนุรักษ์และฟื้นฟูเรียนนันทเฉลี่ย 6.80 ไร่

2) สภาพเศรษฐกิจ พบว่าเกษตรกรมีรายได้ในครอบครัวจากภาคการเกษตรในรอบปี 2554 (มค.-ธค.2554) จากการขายผลผลิตทุเรียนเฉลี่ย 91,328.81 บาท และมีรายได้จากการปลูกพืชแซม เช่น ถั่วเขียวเฉลี่ย 9,826.67 บาท มังคุดเฉลี่ย 15,219.61 บาท กระท้อนเฉลี่ย 13,487.50 บาท ผลไม้อื่นๆ เฉลี่ย 20,027.27 บาท มีเกษตรกรส่วนน้อยที่กู้เงิน โดยกู้เฉลี่ย 27,187.50 บาท แต่ปัจจุบันไม่มีหนี้สินคงเหลือ ด้านกึ่งพื้นที่ที่ได้รับจากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูเรียนนันทฯ เกษตรกรมากกว่าหนึ่งในสามได้รับกึ่งพื้นที่หมอนทอง เฉลี่ย 68.41 ไร่ กึ่งพื้นที่ก้านยาว เฉลี่ย 25.43 ไร่ กึ่งพื้นที่ชะนีเฉลี่ย 17.20 ไร่ กึ่งพื้นที่พื้นเมือง เฉลี่ย 3.76 ไร่

1.3.2 สภาพสวนทุเรียนและการทำสวนทุเรียน

สภาพสวนทุเรียนทั้งหมดเป็นสวนเก่าที่เคยปลูกทุเรียนมาแต่ดั้งเดิม เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำสวนทุเรียน มีการเตรียมดิน พันดินและพันตลบเพื่อตั้งโคก มีการรองปุ๋ยอินทรีย์ที่ก้นหลุม ระยะการปลูกระหว่างต้น ประมาณ 5 เมตร ระหว่างแถว 2 เมตร ระยะหลังร่อง 2.50 เมตร ท้องร่องกว้าง 1.50 เมตร เกษตรกรมากกว่า 2 ใน 3 รดน้ำต้นทุเรียน 2 วันต่อครั้งเฉลี่ยครั้งละ 6-10 แคลง การรดน้ำทุเรียนที่ให้ผลผลิตแล้วเกษตรกร 2 ใน 3 ใช้

ระบบสปริงเกอร์ ระยะเวลารดน้ำทุเรียนที่ให้ผลผลิต 3 วันต่อครั้ง การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เกษตรกรรมมากกว่า 2 ใน 3 ไร่ 3 เดือนต่อครั้ง ส่วนปุ๋ยเคมีนั้นมีการใช้เพียงส่วนน้อยโดยใช้สูตร 15-15-15 หรือ 16-16-16 ระยะเวลา 3 เดือนต่อครั้ง เกษตรกรมีการตัดแต่งกิ่งน้อยมากและจะตัดในช่วงก่อนออกดอก มีการใช้สารเคมีเกือบทั้งหมด โดยปฏิบัติตามฉลากที่ระบุข้างขวด กำจัดวัชพืชโดยวิธีดายหญ้าและใช้เครื่องตัดหญ้าเกือบทั้งหมด มีส่วนน้อยที่ใช้สารกำจัดวัชพืช เกษตรกรมากกว่า 2 ใน 3 มีรายจ่ายการซื้อปุ๋ยอินทรีย์ และไม่ถึง 1 ใน 3 ที่เกษตรกรมีการซื้อปุ๋ยเคมีกับสารกำจัดวัชพืชและสารกำจัดแมลง เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปลูก กล้าย มังคุด ส้มโอ มะม่วง มะไฟและผลไม้อื่นๆ เพื่อให้ร่มเงาและเป็นรายได้เสริม

1.3.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ ปี 2554

จากการศึกษา การดำเนินโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียด ดังนี้

1) กิจกรรมการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน ระดับอำเภอ เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด คือการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) สามารถนำไปใช้ผสมผสานกับการปลูกทุเรียนแบบดั้งเดิมเพื่อทำสวนทุเรียนในระดับมากได้แก่ การอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) ช่วยให้เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับการปลูกและการปฏิบัติดูแลรักษาทุเรียนตามหลักวิชาการ และการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) มีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูการทำสวนทุเรียนของเกษตรกร

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับ เนื้อหาทางวิชาการ วิทยากร สถานที่ ระยะเวลาและสื่อ ที่ใช้ในการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) ระดับอำเภอ พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ เนื้อหาทางวิชาการ สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม วิทยากร สถานที่ และระยะเวลาในการฝึกอบรม

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับประเด็นความรู้ที่ได้รับจากการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) พบว่า เกษตรกรได้รับความรู้เพิ่มขึ้นในระดับมากที่สุด ได้แก่ การปลูกทุเรียนตามแนวทางของเกษตรกรนนทบุรีและการปฏิบัติดูแลรักษาหลังการเก็บเกี่ยว ในระดับมาก ได้แก่ การเตรียมดิน การปฏิบัติดูแลรักษาทุเรียนระหว่างการเจริญเติบโต และการเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรนำความรู้ไปปรับใช้ในระดับมากทุกประเด็น

2) กิจกรรมการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน ระดับจังหวัด เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละ

ประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด คือการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) มีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูการทำสวนทุเรียนของเกษตรกร ในระดับมาก ได้แก่ การอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสม ทำให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาวสวนทุเรียนด้วยกันเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการสวนทุเรียน และการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสม มีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูการทำสวนของเกษตรกร

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับ เนื้อหาทางวิชาการ วิทยากร สถานที่ ระยะเวลา และสื่อ ที่ใช้ในการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) ระดับจังหวัด พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ ระยะเวลาในการฝึกอบรม เนื้อหาทางวิชาการ สถานที่ สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมและวิทยากร

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับประเด็นความรู้ที่ได้รับจากการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) พบว่า เกษตรกรได้รับความรู้เพิ่มขึ้นในระดับมากที่สุด คือ การปฏิบัติดูแลสวนทุเรียนหลังการเก็บเกี่ยว ในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิตทุเรียน การเก็บเกี่ยวผลผลิต ความรู้จากเรื่องเล่าชาวสวนทุเรียน เกษตรกรนำความรู้ไปปรับใช้ในระดับมากที่สุด คือ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิตทุเรียน ในระดับมาก ได้แก่ ความรู้จากเรื่องเล่าชาวสวนทุเรียน การเก็บเกี่ยวผลผลิต การปฏิบัติดูแลสวนทุเรียนหลังการเก็บเกี่ยว

3) กิจกรรมรณรงค์การเจริญเติบโตของสวนทุเรียนในสวนเก่าและสวนใหม่ เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยในระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ กิจกรรมรณรงค์การเจริญเติบโตของสวนทุเรียนในสวนเก่าและสวนใหม่ โดยการจัดซื้อปุ๋ยมาแจกชาวสวนทุเรียน ช่วยทำให้ต้นทุเรียนในสวนของเกษตรกร มีความสมบูรณ์ แข็งแรงและมีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด

4) กิจกรรมส่งเสริมการปลูกทุเรียนเสริมในสวนเก่าและสวนใหม่ เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ได้แก่ อบรม จัดซื้อกิ่งพันธุ์ทุเรียนมาแจกช่วยให้สวนของเกษตรกรมีทุเรียนปลูกเต็มพื้นที่และมีทุเรียนที่หลากหลายสายพันธุ์มากขึ้น ในระดับมาก ได้แก่ กิ่งพันธุ์ทุเรียนที่เกษตรกรได้รับมอบอยู่ในสภาพที่แข็งแรง ปราศจากโรค แมลง อยู่ในสภาพที่ดีเมื่อถึงมือเกษตรกร เช่น ไม่ฉีก ไม่หัก มีขนาดความสูงที่เหมาะสมและเป็นพันธุ์ที่ตรงต่อความต้องการของเกษตรกร

5) กิจกรรมส่งเสริมการตลาดทุเรียนนนท์ เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดคือ กิจกรรมส่งเสริมการตลาดทุเรียนนนท์ช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงของจังหวัดนนทบุรี ในระดับมาก ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการตลาดทุเรียนนนท์ทำให้เกษตรกรสามารถนำทุเรียนคุณภาพดีมา

จำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง ทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายทุเรียนได้ในราคาสูงขึ้นและช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดนนทบุรี

6) กิจกรรมศึกษาดูงานของคณะกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์และผู้เกี่ยวข้อง เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยในระดับมากทุกประเด็น ได้แก่ การศึกษาดูงานช่วยเพิ่มประสบการณ์ ความรู้ ของเกษตรกรและสามารถนำประสบการณ์ ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาดูงานมาปรับปรุงพัฒนาการทำสวนทุเรียนของตนเอง

7) กิจกรรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการของคณะกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์และผู้เกี่ยวข้องระดับจังหวัด เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยในระดับมากที่สุดทุกประเด็น ได้แก่ การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการของคณะกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์และผู้เกี่ยวข้องระดับจังหวัด ช่วยให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ และเกษตรกรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้สัมมนาดูกันเกี่ยวกับปัญหา/อุปสรรค ข้อเสนอแนะ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของโครงการฯ

1.3.4 ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ

พบว่า เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ ไม่มีความมั่นใจในคุณภาพปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดที่ได้รับแจก เนื่องจาก ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดละลายช้า ไม่ทันต่อความต้องการของต้นทุเรียน การแจกกิ่งพันธุ์ทุเรียนที่ได้รับจากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ นั้น กิ่งพันธุ์ทุเรียนไม่มีคุณภาพ ไม่ได้มาตรฐาน มีขนาดเล็กสั้นเกินไป ไม่สมบูรณ์แข็งแรง

พบว่า เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ มีประเด็นข้อเสนอแนะว่า ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรกรที่เหมาะสม (GAP) ทั้งระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ให้มีความหลากหลาย เนื้อหาใหม่ๆ ควรมีการตรวจสอบคุณภาพปุ๋ยอินทรีย์ ก่อนที่จะแจกแก่เกษตรกร ควรจัดหาปุ๋ยอินทรีย์ชนิดผง เช่น ปุ๋ยขี้ค้างคาว ปุ๋ยขี้ไก่เดือน ควรมีการคัดเลือกเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ ให้เหมาะสม ควรมีการตรวจเยี่ยม ติดตามผลงาน การแจกกิ่งพันธุ์ทุเรียน ควรถามความเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนว่าต้องการกิ่งพันธุ์ทุเรียนชนิดใดบ้างและมีขนาดที่เหมาะสม ความสูงควรอยู่ที่ระดับ 80-100 เซนติเมตร มีความสมบูรณ์ แข็งแรง

2. อภิปรายผล

จากการศึกษา สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร สภาพสวนทุเรียนและการทำสวนทุเรียน ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ จึงนำมาอภิปรายผล ดังนี้

2.1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

จากการศึกษา สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีการทำสวนทุเรียนแบบธรรมชาติ ไม่มีการจ้างแรงงาน ทำให้ไม่มีต้นทุนในการทำสวนมากนัก เกษตรกรทุกรายมีพื้นที่ปลูกทุเรียนเป็นของตนเองทำให้ไม่มีรายจ่ายในส่วนของคุณค่าเช่าสวน ส่วนกิ่งพันธุ์ทุเรียนปู่อินทรีย์ ได้รับสนับสนุนจาก องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. การทำสวนทุเรียนมีรายได้หนึ่งครั้งต่อปี รายได้ภาคการเกษตรในรอบปี 2554 เฉลี่ย 91,328.81 บาท ต่อครัวเรือนรวมถึงรายได้จากการปลูกพืชแซม เช่น กล้ายเฉลี่ย 9,826.67 บาท ต่อครัวเรือน มังคุด เฉลี่ย 15,219.61 บาท ต่อครัวเรือน กระท้อน เฉลี่ย 13,487.50 บาท ต่อครัวเรือนและผลไม้อื่นๆ เฉลี่ย 20,027.27 บาท ต่อครัวเรือน รายได้ไม่มากซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อังคาบ เพ็ชรพวง (2547 : 37) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการสืบทอดอาชีพชาวสวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี คือ ปัจจัยเรื่องทางเศรษฐกิจในเรื่องของรายได้ครอบคลุมปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมในเรื่อง อายุ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว รวมถึงปัจจัยทางสภาพนิเวศ เรื่องการป้องกันน้ำท่วมและปัจจัยทางการเมือง ที่เร่งให้เกิดการเลิกอาชีพทำสวนทุเรียนมากขึ้น อีกทั้งยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อสังคมและวัฒนธรรมของชาวสวนทุเรียน ซึ่งเป็นสังคมย่อยกำลังถูกสังคมและวัฒนธรรมที่ใหญ่กว่าของสังคมเมืองเป็นผู้กำหนดคุณค่า ทำให้ชาวสวนไม่สามารถแสดงบทบาทของตัวเองในแง่ผู้ผลิตได้อย่างเด่นชัดเหมือนในอดีต รวมถึงแนวโน้มการสูญเสียรูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวสวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี การถือครองที่ดินของเกษตรกรเฉลี่ย 6.52 ไร่ ต่อครัวเรือนซึ่งถือว่าไม่มาก แต่ที่ดินนั้นมีมูลค่าสูงประกอบกับจังหวัดนนทบุรีมีเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร จึงได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของสังคมเมือง ที่ดินมีราคาแพง ทำให้มีการตัดสินใจขายที่ดินซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรวิทย์ ผาติณูวัต (2541 : 141) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเกษตรกรของเกษตรกร คือ ระดับการศึกษาของบุตรหลานเกษตรกร ภาระหนี้สิน อายุหัวหน้าครัวเรือนและภรรยา ความพอเพียงของรายได้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและปัจจัยอื่นๆ อย่างวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน วัฒนธรรมประเพณี พฤติกรรมตามอย่าง เป็นต้น

2.2 สภาพสวนทุเรียนและการทำสวนทุเรียน

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเป็นทุนเดิมอยู่แล้วประกอบกับจังหวัดนนทบุรีตั้งอยู่สองฟากฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง มีโคลนตะกอนทับถม ส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวที่ยังไม่มีการชะล้างแร่ธาตุในดินส่งผลให้ผลผลิตทุเรียนมีรสชาติดี คุณภาพ แตกต่างจากทุเรียนที่อื่น สวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีเป็นระบบทอร่อง ไว้สำหรับกักเก็บน้ำ เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในสวนของตนเอง เริ่มตั้งแต่ การเตรียมดินพื้นดินเพื่อตั้งโคก แล้วรองปุ๋ยอินทรีย์ก้นหลุม โดยระยะปลูกระหว่างต้น เฉลี่ย 4.85 เมตร รดน้ำ 2 วันต่อครั้ง ประมาณ 1-5 แคลง นำทางมะพร้าวที่หาได้ภายในสวนมาพรางแสงแดดทุเรียนที่ปลูกใหม่เกษตรกรมีการวางเวียนโคกทุเรียนปีละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการสักรากต้นไม้อื่นๆ ไม่ให้เข้าโคกทุเรียน เกษตรกรเกือบทั้งหมดจะไม่มีการตัดแต่งกิ่งทุเรียนเนื่องด้วยจากสภาพพื้นที่ที่เป็นระบบร่องสวน ต้นทุเรียนสูง การตัดแต่งกิ่งยากและลำบาก ประกอบกับเกษตรกรเป็นผู้สูงวัยและแรงงานหายาก ผลผลิตที่ออกมาแต่ละครั้งจะมีการค้าผลผลิต โดยใช้เชือกโยง ไม่รื้อกล้า ผลทุเรียน เพื่อป้องกันการฉีก หัก ของกิ่งทุเรียน การตัดผลผลิตทุเรียนเกษตรกรจะใช้มีดตัดผลผลิตแล้วใช้เชือกโรยผลทุเรียนลงมาที่ละ 1 ลูก จนถึงพื้นดินแล้วเชือกนั้นจะคลายปมหลุดเอง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกร เมื่อผลผลิตหมดแล้ว เกษตรกรส่วนใหญ่กำจัดวัชพืชโดยการคายหญ้าเครื่องตัดหญ้า มีเพียงส่วนน้อยที่มีการใช้สารกำจัดวัชพืช การปลูกทองหลางจะปลูกไว้แถมร่องสับหว่างต้นทุเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมเกียรติ รัตนาน (2543 : 3) ได้กล่าวว่าการทำสวนทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี นิยมปลูกต้นทองหลางสลับกับต้นทุเรียนใบที่หล่นร่วงในร่องจะเกิดการเน่าเปื่อยเป็นปุ๋ยอินทรีย์อย่างดี เกษตรกรจะมีการลอกเลนหรือจี้ลอกขึ้นมาไว้บนหลังร่องหรือที่เรียกว่าการลอกร่อง จะทำการลอกปีละ 1 ครั้ง หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตหมดแล้วทุเรียนที่ปลูกในสวนนิยมเรียกว่า ทุเรียนในหรือทุเรียนสวน ซึ่งปลูกในจังหวัดนนทบุรีรวมถึงมีการปลูกพืชแซมจำพวก ถั่วฝักยาว มังคุด ส้มโอเพื่อให้ร่มเงาและเป็นรายได้เสริม

ดังนั้น กระบวนการผลิตทุเรียนของจังหวัดนนทบุรีจึงแตกต่างจากกระบวนการผลิตของจังหวัดอื่น เพราะเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนจังหวัดนนทบุรี มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้กับการทำสวนทุเรียนกันอย่างแพร่หลายซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อังคาบ เพ็ชรพวง (2547 : 37) กล่าวไว้ว่า ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้านให้กับผู้เรียน โดยวิธีการบอก ทำให้ดูและปฏิบัติด้วยตนเอง โดยวิธีการประเมินผลการถ่ายทอดความรู้จะใช้การสังเกตการทำงานของผู้รับการถ่ายทอด

2.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อโครงการอนุรักษ์ละพื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ

2.3.1 กิจกรรมการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน

ระดับอำเภอ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับกิจกรรมการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) เกษตรกรสามารถนำเนื้อหาทางวิชาการที่ได้รับการอบรมจากวิทยากร นำเสนอโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าใจง่าย ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นและสามารถนำไปปรับใช้โดยการผสมผสานกับการปลูกทุเรียนแบบดั้งเดิม การอบรมจึงมีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูการทำสวนทุเรียนของเกษตรกร ส่งผลให้กระบวนการผลิตทุเรียน มีคุณภาพดี ตรงต่อความต้องการของผู้บริโภค

2.3.2 กิจกรรมการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน

ระดับจังหวัด จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วย กับกิจกรรมการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างแกนนำและกับเกษตรกรด้วยกันเอง ช่วยให้ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น สามารถเข้าใจเนื้อหาทางวิชาการ การปฏิบัติและนำไปปรับใช้กับการบริหารจัดการสวนทุเรียน ระยะเวลา 1 วัน มีความเหมาะสม เกษตรกรเห็นด้วยกับการอบรมซึ่งจะส่งผลดีต่อตัวเกษตรกรเองและส่งผลดีในภาพรวมของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นุวัตร แพงเรือน (2547 : 47) กล่าวว่าไว้ว่า การถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ ในโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ จำนวน 1 ครั้ง นับว่าเหมาะสมดี ช่วยเสริมสร้างความรู้ด้วยการฝึกอบรมและศึกษาดูงานก่อนดำเนินการผลิตเป็นสิ่งที่จำเป็นและการเข้าร่วมโครงการฯช่วยให้มีทักษะการผลิต

2.3.3 กิจกรรมเร่งการเจริญเติบโตของสวนทุเรียนในสวนเก่าและสวนใหม่

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับกิจกรรมเร่งการเจริญเติบโตของต้นทุเรียน โดยการแจกปุ๋ยอินทรีย์ให้กับเกษตรกรเพื่อบำรุงต้นทุเรียนให้เจริญเติบโต ช่วยทำให้ผลผลิตมีคุณภาพดีตรงต่อความต้องการของตลาดเป็นกิจกรรมที่ดีเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในด้านการลดต้นทุนการผลิต

2.3.4 กิจกรรมส่งเสริมการปลูกทุเรียนเสริมในสวนเก่าและสวนใหม่

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับการปลูกทุเรียนเสริมในสวนเก่าและสวนใหม่ อบจ.สนับสนุนกิ่งพันธุ์ทุเรียนนั้นเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรลดต้นทุนการผลิตส่งผลให้สวนทุเรียนของเกษตรกรมีหลากหลายสายพันธุ์ ปลูกเต็มพื้นที่ 25 ต้น ต่อ 1 ไร่ ช่วยในการอนุรักษ์พันธุ์ทุเรียนและเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า กิ่งพันธุ์ที่ได้รับตรงกับความต้องการของเกษตรกร ปราศจาก โรค แมลง ไม่ฉีก ไม่หัก

2.3.5 กิจกรรมส่งเสริมการตลาดทุเรียนนนท์

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับกิจกรรมส่งเสริมการตลาดทุเรียนนนท์ ช่วยเผยแพร่ชื่อเสียงของจังหวัดนนทบุรี ส่งผลให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและมีสถานที่จำหน่ายผลผลิตทุเรียนให้กับผู้บริโภคโดยตรง เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของทุเรียนตัดปัญหาพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตทุเรียนในราคาที่สูงขึ้นรายได้เพิ่มขึ้น มีอาชีพ ส่งผลให้เกษตรกรมีกำลังใจทำสวนทุเรียน รวมทั้งช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูสวนทุเรียนนนท์ การส่งเสริมสวนทุเรียนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และศิลปวัฒนธรรม ช่วยให้ทราบวิถีชีวิต การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรชาวสวนนนท์

2.3.6 กิจกรรมศึกษาฐานของคณะกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์และผู้เกี่ยวข้อง

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับกิจกรรมศึกษาฐานของคณะกรรมการฯ เนื่องจากช่วยเพิ่มประสบการณ์ ความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันละกัน เพื่อนำมาซึ่งการพัฒนาและปรับปรุงการทำสวนทุเรียนของเกษตรกรเองให้มีผลผลิตที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสมนึก ขวบลอด (2546 : 102-103) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการปลูกทุเรียนของเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนจากการทักษะศึกษาฐานเกษตรกรที่ปลูกทุเรียนประสบความสำเร็จ การแลกเปลี่ยนความรู้ในการติดต่อกัน การประชุมกลุ่ม การฝึกอบรมโดยหน่วยงานของรัฐตลอดจนการศึกษาจากเอกสาร ตำรา คำแนะนำทางการเกษตรและการผลิตทุเรียนโดยใช้เกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) เป็นแนวทางหนึ่งในการผลิตพืช

2.3.7 กิจกรรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการของคณะกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์และผู้เกี่ยวข้องระดับจังหวัด

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับกิจกรรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เนื่องจากช่วยให้เกษตรกรได้รับความรู้ ความเข้าใจ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้สัมมนากับเกษตรกร ทราบถึงการดำเนินงานของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ ว่ากิจกรรมสัมมนาในแต่ละเดือนนั้นทาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีการดำเนินงานชี้แจงให้เกษตรกรทราบว่าจะมีการแจกปุ๋ย กิ่งพันธุ์ ยามาแมลง โดยจะสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรว่าในแต่ละปีนั้น ต้องการปัจจัยการผลิตใดบ้าง รวมถึง ปัญหา/อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ

3. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ควรมีการทบทวนเรื่องการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรดีที่เหมาะสม เนื่องจาก เกษตรกรส่วนใหญ่มีความมั่นใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเนื้อหาทางวิชาการและควรมีการปรับปรุงวิธีการอบรมให้เหมาะสมแก่เกษตรกรและสภาพพื้นที่ เนื่องจากการวิจัยพบว่า เนื้อหาการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ มีแต่เรื่องเดิม ซ้ำๆ ไม่มีเนื้อหาใหม่ๆ ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย เพราะจะช่วยให้เกษตรกรมีความเข้าใจในเนื้อหาทางวิชาการมากยิ่งขึ้น

3.1.2 การสนับสนุนปุ๋ยอินทรีย์แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ และจัดส่งให้เกษตรกรตามจุดต่างๆ ในพื้นที่ เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเข้าร่วมโครงการฯ เนื่องจากการวิจัย พบว่าเกษตรกรมีความต้องการปุ๋ยอินทรีย์ชนิดผง เช่น ปุ๋ยจี้ค้างคาว ปุ๋ยจี้ไส้เดือน เพราะละลายง่ายกว่าปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด ส่งผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตของต้นทุเรียน ทำให้ต้นทุเรียนมีความสมบูรณ์ แข็งแรง ผลผลิตตรงต่อความต้องการของตลาด

3.1.3 การสนับสนุนกิ่งพันธุ์ทุเรียน ควรให้ตรงต่อความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรและควรจัดหากิ่งพันธุ์ที่มีคุณภาพ ขนาดที่เหมาะสม แข็งแรง ปราศจากโรค เนื่องจากการวิจัย พบว่ากิ่งพันธุ์ทุเรียนที่เกษตรกรได้รับอยู่ในสภาพที่ไม่สมบูรณ์แข็งแรง กิ่งพันธุ์ทุเรียนมีขนาดเล็ก และสั้นเกินไป ควรมีขนาดความสูง 80-100 เซนติเมตร ซึ่งกิ่งพันธุ์ทุเรียนที่ให้การสนับสนุนนั้นมีความสมบูรณ์ แข็งแรง มีคุณภาพ ถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการผลิตของเกษตรกร และเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ

3.1.4 การจัดส่งกิ่งพันธุ์ทุเรียนให้เกษตรกรในพื้นที่ เริ่มต้นตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทางในการขนส่ง ควรดำเนินการอย่างทะนุถนอม รวมถึงการแจกกิ่งพันธุ์ทุเรียนนั้นต้องมีความเท่าเทียมและยุติธรรมเนื่องจากการวิจัย พบว่ากิ่งพันธุ์ทุเรียนที่เกษตรกรได้รับมอบอยู่ในสภาพที่ไม่ดี ฉีก หัก บอบช้ำ สาเหตุจากการขนส่งในปริมาณมากรวมถึงการขนย้าย ควรที่จะมีการทูลถนอมเพื่อกิ่งพันธุ์ทุเรียนจะได้ถึงมือเกษตรกรในสภาพดี สมบูรณ์ แข็งแรงไม่ฉีก ไม่หัก

3.1.5 การคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนนนท์ฯ เนื่องจากการวิจัย พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ บางรายมิได้เป็นเกษตรกรที่ปลูกทุเรียน จึงเห็นควรคัดเลือกเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนจริงๆ เพื่อจุดมุ่งหมายสูงสุดของการดำเนินโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุเรียนฯ

3.1.6 ควรมีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ ของส่วนราชการทั้ง ส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ให้เข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูเรียน นนท์ ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

3.1.7 ควรมีการพัฒนาเครือข่ายการดำเนินงานของเกษตรกร เพื่อการอนุรักษ์และ ฟื้นฟูเรียนนนท์ และใช้ประโยชน์จากสวนทุเรียน โดยใช้พื้นที่ในระดับตำบลและจัดตั้งเป็น โครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายดังกล่าวให้มากขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 การศึกษาความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับการอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ บัณฑิตการผลผลิต เพื่อจุดมุ่งหมายของการดำเนินในแต่ละกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย ของการ ดำเนินโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูเรียนนนท์ จะช่วยให้การทำสวนทุเรียนของเกษตรกรมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ยิ่งขึ้น

3.2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลการทำสวนทุเรียนในระดับตำบล และระดับอำเภอ และใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของเครือข่ายชาวสวนทุเรียนระดับตำบล และระดับอำเภอ ในอนาคต

3.2.3 ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการตลาด (สถานที่ซื้อ-ขาย) ของทุเรียนใน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับสวนผลไม้ ระดับชุมชนและระดับจังหวัด

